

Komisár EÚ pre vzdelávanie, odbornú prípravu, kultúru a mládež

JÁN FIGEL'

KLÚČOVÝM CIEĽOM JE PODPORIŤ KREATIVITU A INOVÁCIE

„Európa má vysoký intelektuálny a výrobný potenciál, ktorý sa však dostatočne nevyužíva.“

- EURÓPA MÁ VYŠE 4 000 USTANOVIZNÍ VYSOKÉHO ŠKOLSTVA S VIAC AKO 19 MILIÓNMÍ ŠTUDENTOV A ZHRUBA POL MILIÓNOM VÝSKUMNÝCH PRACOVNÍKOV
- V ŠANGHAJSKOM HODNOTENÍ Z ROKU 2007 SA MEDZI NAJLEPŠÍCH 100 DOSTALO LEN 29 EURÓPSKYCH UNIVERZÍT, KÝM USA ICH MALI 54 A JAPONSKO 6
- KAŽDÝ ŠIESTY MLADÝ ČLOVEK EŠTE STÁLE VYCHÁDZA ZO ŠKOLY LEN S POVINNOU ALEBO EŠTE NIŽŠOU ÚROVŇOU DOSIAHNUTÉHO VZDELANIA
- SMERUJEME K OTVORENEJŠÍM, ATRAKTÍVNEJŠÍM A VIAC KONKURENCIESCHOPNÝM VYSOKOŠKOLSKÝM SYSTÉMOM
- FÓRUM UNIVERZÍT A PODNIKOV – CELOEURÓPSKA PLATFORMA PRE ŠTRUKTÚROVANÝ DIALÓG MEDZI ZAJINTERESOVANÝMI SUBJEKTMI

Ako by ste zhodnotili úroveň vysokého školstva v rámci EÚ (aj v porovnaní s USA, resp. s niektorými ázijskými krajinami) – v čom vidíte silné a slabé stránky európskeho systému vzdelávania?

Európa má vyše 4 000 ustanovizní vysokého školstva s viac ako 19 miliónmi študentov a zhruba pol miliónom výskumných pracovníkov. V posledných rokoch prebiehalo masívne budovanie kapacít a od roku 2000 sa počet študentov zvýšil o viac ako 18 %. Európske vyššie školstvo je kvalitné a európske univerzity majú vysoký potenciál, ktorý sa však dostatočne nevyužíva na podporení smerovania Európy k rastu, k tvor-

be pracovných miest a k sociálnemu začleňovaniu.

Napriek tomuto potenciálu je obyvateľstvo EÚ v porovnaní s USA a niektorými krajinami v Ázii stále relatívne málo kvalifikované. Množstvo talentovaných mladých ľudí a dospelých, ktorí sa hlásia na vysokoškolské štúdium, nie je dostatočný. Európske vyššie školstvo je kvalitné a niektoré inštitúcie sú naozaj výborné. Je však potrebné, aby sme sa usilovali o vynikajúcu úroveň. V šanghajskej hodnotení z roku 2007 sa medzi najlepších 100 dostalo len 29 európskych univerzít, kým USA ich mali 54 a Japonsko 6.

Európske vysoké školstvo je pripravené na zmenu a reformu. Silnými iniciačnými faktormi týchto zmien sú dva procesy: Lisabonská stratégia pre rast a zamestnanosť v EÚ (27 krajín) a Bolonský proces pre európsky vysokoškolský priestor (46 krajín). Trend je jasný: smerujeme k otvorenejším, atraktívnejším a viac konkurencieschopným vysokoškolským systémom.

Reforma je však drahá. Členské štáty Európskej únie vynakladajú ročne na vysoké školstvo o 100 mld. eur menej než USA. Európske univerzity potrebujú stabilnejšie a udržateľnejšie financovanie, ak sa majú stať konkurencieschopnými na globálnej úrovni.

Aké úlohy stoja pred EÚ a európskymi vysokoškolskými inštitúciami v blízkej budúcnosti? EÚ sa pripravuje na novú fázu Lisabonskej stratégie... Zaznamenali sme tiež novú iniciatívu „Nové zručnosti pre nové pracovné miesta“.

Predpovedať budúcnosť nie je nikdy jednoduché; určité sociálno-ekonomické štrukturálne trendy od súčasnosti po rok 2025 sú však zrejmé: zmeny v technológiách, globalizácia a starnúca spoločnosť. Aj desať rokov po Lisabone mnohé staré problémy pretrvávajú a zároveň sa objavujú nové, takže by sme mali našu stratégiu pre oblasť vzdelávania, odbornej prípravy a inovácií upraviť.

Komisia v decembri 2008 prijala oznámenie Aktualizovaný strategický rámec pre Európsku spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, pričom kladie dôraz na to, že zvyšovanie kvalifikácie prostredníctvom lepších systémov vzdelávania a odbornej prípravy je podstatnou súčasťou stratégie Európy na zvládnutie budúcich úloh a zabezpečenie rastu a zamestnanosti, ktoré sú ústredným prvkom Lisabonskej stratégie. Iniciatíva Nové zručnosti pre nové pracovné miesta prijatá v decembri uvádza, že zmeny na trhu práce budú vyžadovať zvyšovanie kvalifikácie obyvateľstva a takú politiku rozvíjania zručností, ktorá bude zodpovedať budúcim potrebám trhu práce.

U dospelých s nízkou úrovňou dosiahnutého vzdelania je sedemkrát nižšia pravdepodobnosť, že sa zapoja do ďalšieho vzdelávania a odbornej prípravy, než u dospelých s vyšším dosiahnutým vzdelaním.

Pre úspešnosť Európy je rozhodujúce, aby systémy vzdelávania a odbornej prípravy dosahovali vysokú kvalitu a aby boli efektívne a spravodlivé. Sociálno-ekonomické zázemie má ešte stále príliš veľký vplyv na šance záujemcov z hľadiska prístupu k vzdelávaniu a odbornej príprave ako aj ich úspešného zvládnutia, a to na všetkých úrovniach. Každý šiesty mladý človek ešte stále vychádza zo školy len s povinnou alebo ešte nižšou úrovňou dosiahnutého vzdelania. U dospelých s nízkou úrovňou dosiahnutého vzdelania je sedemkrát nižšia pravdepodobnosť, že sa zapoja do ďalšieho vzdelávania a odbornej prípravy, než u dospelých s vyšším dosiahnutým vzdelaním.

Rok 2009 je Európskym rokom inovácií a kreativity. Čo je cieľom tejto iniciatívy a koho by mala mobilizovať?

Cieľom európskych tematických rokov je

zvýšiť povedomie verejnosti o danej oblasti, poskytnúť informácie o osvedčených postupoch a stimulovať politickú rozpravu a výskum okolo hlavnej témy. Konkrétnym cieľom pre rok 2009 je podporiť kreativitu a inovácie ako kľúčový faktor v osobnej, pracovnej, podnikateľskej i sociálnej sfére. Pri dosahovaní cieľov budú mať svoju úlohu všetky formy vzdelávania (formálne, neformálne a neinštitucionálne). Najdôležitejšie je formovanie prostredia podporujúceho inovácie – napr. prostredníctvom formálneho vzdelávania: rozširovaním prístupu a zmenšovaním rozdielnosti v kreatívnych formách sebavyjadrenia a zvyšovaním kľúčových spôsobilostí.

Dôležité je tiež stimulovať osobný psychologický rozvoj už od najrannejších etáp života v záujme tak emocionálneho ako aj estetického rozvoja a vytvárať podmienky pre ďalšie vzdelávanie. Mladí ľudia by si mali byť vedomí miery dôležitosti kreativity, ve-

domostí a pružnosti pre ich osobný i kariérny rozvoj v tejto dobe rýchlych zmien.

Kreativita a inovácie prispievajú aj k oživeniu ekonomiky. Pomocou inovácií dokážeme krízu prekonať rýchlejšie. Potrebné sú užšie väzby medzi umelcami, podnikateľmi, školami a univerzitami. Samotné verejné aj súkromné organizácie môžu zvýšiť svoju výkonnosť rozvíjaním kreatívnosti svojich zamestnancov.

Zámerom tohto roka je zmobilizovať všetkých zainteresovaných, ale najdôležitejšími spomedzi nich sú vlády členských štátov, pretože opatrenia v rámci roka sa budú realizovať prostredníctvom metódy otvorenej koordinácie.

Dlhodobým trendom na Slovensku i v Európe je, že mladí ľudia postupne strácajú záujem o štúdium technických odborov stredných a vysokých škôl. Už teraz je na trhu práce zrejmy nedostatok v takých oblastiach, ako sú napríklad informatika, strojárstvo a iné. Spoliehanie sa na zelené karty alebo prílev mozgov z krajín mimo EÚ zrejme nebude pre Európu systémovým riešením... Čo plánuje EÚ robiť pre povzbudenie záujmu o štúdium v týchto odboroch medzi mladými Európanmi? Dá sa tento negatívny trend vôbec zvrátiť?

Celkový trend v Európe je taký, že mladí ľudia sa o štúdium technických a technologických odborov zaujímajú menej. Štúdie ukazujú, že v tejto súvislosti naďalej zohrávajú negatívnu úlohu rodové stereotypy. Tento trend vychádza z negatívnych predstáv o možnostiach ponúkaných kariérou v oblasti informačných a komunikačných technológií (ICT) pri hľadaní nového zamestnania. Na druhej strane vzhľadom na význam ICT pre európsku ekonomiku sa dopyt po vysoko kvalifikovaných pracovníkoch i používateľoch v oblasti ICT zvýši do roku 2010 na 250 000. Komisia sa usiluje tento trend zvrátiť a uskutočňuje kroky na povzbudenie mládeže a žien k tomu, aby si zvolili kariéru v oblasti ICT.

Komisia nedávno navrhla staronový prístup k úlohe ICT v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy ako k prostriedku, ktorý umožňuje celoživotné vzdelávanie a stimuluje kreativitu a inovácie. Pozornosť by sa mala zameriavať nielen na nedostatok študentov a výskumných pracovníkov na terciárnom stupni vzdelávania, ale tiež na chýbajúcich kvalifikovaných používateľov digitálnej techniky, ktorí systém vzdelávania opúšťajú na skorších stupňoch a na chýbajúce stimuly, ktoré by ich motivovali k pokračovaniu v príprave na kariéru zameranú na ICT.

Postup EÚ a členských štátov pri realizácii oznámenia „elektronické zručnosti pre 21. storočie“ sa zameriava najmä na zvyšovanie atraktívnosti štúdia a kariéry v tejto oblasti pre mladých ľudí. Uchádzačom o zamestnanie a ich poradcom pomáha fungovanie európskeho portálu pre elektronické zručnosti a kariéru. K budúcim činnostiam patrí aj vypracovanie európskych usmerení pre učebné osnovy v oblasti ICT v roku 2009 a podpora širokého využívania efektívneho elektronického vzdelávania.

Náš časopis nedávno usporiadal konferenciu o vzdelávaní odborníkov v oblasti IT a o spolupráci medzi univerzitami a zamestnávateľmi v tejto oblasti na Slovensku. Ukázalo sa, že sú tu dosť veľké bariéry – vysoké školy majú podľa zamestnávateľov tendenciu uzatvárať sa a naďalej poskytovať vzdelanie izolovane bez spätnej väzby z reálneho života. Avšak podľa názoru univerzít, biznis vo vzťahu k vzdelávacím inštitúciám sleduje viac-menej len svoje krátkodobé ciele. Ako sa dá nastaviť model spolupráce medzi vysokými školami a podnikateľským sektorom – model spolufinancovania, resp. model ich koexistencie? V rámci inštitúcií EÚ rozbiehate „Fórum univerzít a podnikov“ – aké sú očakávania a prvé skúsenosti?

Základom je modernizácia európskeho vysokého školstva. Európske vysoké školy majú obrovský potenciál ovplyvňovať smer,

ktorým sa Európa uberá. V oznámení o modernizácii vysokého školstva z roku 2006 sme stanovili viaceré oblasti, kde je potrebné konať. Za osobitne dôležité sa pokladala úžšia spolupráca medzi vysokým školstvom a podnikmi.

Možno súhlasiť s vašou analýzou, že tieto dva svety sú naďalej skôr oddelené, ako tesne spolupracujúce – a úroveň spolupráce sa rôzni podľa krajín, univerzít a oblastí. Vidieť však aj to, že existujú príklady osvedčených postupov a že mnohé univerzity a spoločnosti uskutočňujú spoluprácu v prospech oboch strán. Preto sme minulý rok odštartovali Fórum univerzít a podnikov. Jeho cieľom je poskytnúť celoeurópsku platformu pre štruktúrovaný dialóg medzi zainteresovanými subjektmi. Prostredníctvom zdieľania a výmeny osvedčených postupov a diskusie o spoločných problémoch a možných riešeniach táto platforma

umožňuje aj vzájomné vzdelávanie a podporuje zainteresovaných v ich úsilí o zavedenie príslušných reforiem. Prvé stretnutie Fóra univerzít a podnikov sa uskutočnilo vo februári 2008 a nadviazali naň tri tematické fóra o ďalšom vzdelávaní, o tvorbe učebných osnov a podnikaní a o transfere vedomostí. Na druhom Fóre univerzít a podnikov konanom v dňoch 5. až 6. februára 2009 sa zhrnuli poznatky z týchto stretnutí, uskutočnila sa inventarizácia toho, čo sa dosiahlo a načrtol sa plán budúcej činnosti. Dúfame, že táto platforma pre dialóg na európskej úrovni bude inšpiráciou na vytvorenie podobných platforiem na národnej, resp. regionálnej úrovni, ktoré by sa mohli potom prepojiť na európskej úrovni a tak umožňovať výmenu poznatkov a vzájomné vzdelávanie.

*Zhovárал sa Jozef Šupšák
Snímkou archív*